

A Törekvés megalakulásának 100. évfordulója

2025. január

Kerekes Béla

A Brassói Törekvés Munkás Kultúr Egyesület

1925 - 1948

Előszó	2
Bevezetés	4
A Brassói Törekvés Munkás Kultúr Egyesület	
<i>Megalakulás, 1925 – 1948, 1960, 1971</i>	5
<i>A Törekvés zenei tevékenysége</i>	12
<i>Színjátzás</i>	19
Kerekes Mór	22
Függelékek	26
Forrásmunkák	39

Előszó

A XX. század második negyedében a brassói magyarság társadalmi, kulturális, turista – sport életében, szociális vonalon a legjelentősebb szervezet a Brassói Törekvés Munkás Kultúr Egyesület volt.

Ez a szinte teljesen amatőr tagokból álló egyesület szerteágazó társadalmi és kulturális tevékenységet folytatott, a dalárda és a színjátszók teljesítménye mindenkor a műkedvelők által elérhető legmagasabb fokig emelkedett. A nagyszámú operettek, a zenés művek mind kiállításukban mind játékestílusban elismerten felülmúlta a hivatásos színtársulatok énekes-zenés színdarabok hasonló előadásait.

Brassóban sem azelőtt, sem azután egyetlen kultúr csoport sem tudta ezt a teljesítményt elérni.

Sajnos a Törekvés teljes feledésbe merül. 67 év telt el a Törekvés 1948-as betiltása óta. Az akkor 18 éves, ma életben levő tagok, 85 évesek lennének. Nem tudom, hogy még vannak-e szemtanúk, akik mesélhetnének az akkori időkről.

De sokkal sajnálatosabb, hogy a brassói magyar felelősök, a kulturális vezetők, a politikusok, a közmédia és a sajtó csökkent érdeklődést mutattak a Törekvés iránt. Ha '89 előtt nem volt szabad a Törekvésről beszélni (kivétel Szabó Sámuelnek a Brassói Lapokban megjelent két cikke Kerekes Mórról és Lengyel László Béláról) érthetetlen a '89 utáni magatartás. Kivéve az Encián folyóirat 2017. szeptemberi 1.(70.) számát, amelyben megjelent Kerekes Mór kézirata a brassói sport és a turista tevékenységről (csak utalásokkal a Törekvés ez irányú tevékenységéről) valamint Nádudvary György "Mesél a zászló" című könyvét, amelyben ugyancsak egy pár szemelvény van Kerekes Mór kéziratából a brassói zenei életről.

Kerekes Mór, az egyesület elnöke hat kéziratot hagyott hátra a Törekvés tevékenységéről, az öccse, Kerekes József pedig (a Törekvés szimfonikus zenekarának elnöke és karmestere) egy Németországban megjelent könyvet és egy kéziratot a brassói zene életről. Ezekről a brassói magyarság vezetőinek tudomásuk van. Mindezek ellenére egyetlen kezdeményezés sem történt mind a sajtó, mind a közmédia vagy a kiadók részéről egy átfogó ismertetési akcióra, amely az utókor részére könnyen hozzáférhetővé tette volna a Törekvés felbecsülhetetlen értékű hagyatékát.

Érthetetlen ez a magatartás, ami csak azzal magyarázható, hogy az illetékeseket egyéni, önző érdekek vezérelték, fontosabbak voltak számukra az anyagi szempontok. Az irigység is közbeszólhatott az elődök rendkívüli sikereivel szemben.

Ebben a helyzetben megérthető, hogy a brassói magyarok túlnyomó része nem tud, nem hallott a Törekvésről.

2025 januárjában volt a Törekvés megalakulásának a 100. évfordulója. Egy szó sem hangzott el erről a brassói közmédiában, egy szavat sem írtak a sajtóban a Törekvésről - a brassói magyarság társadalmi és kulturális életének egyik legfontosabb mozzanatáról.

A fent említett kéziratokon és pár újság cikke kívül nem léteznek más dokumentumok a Törekvéssel kapcsolatban. A Törekvésnek 1948 őszén bekövetkezett betiltásakor az ingatlan és az ingóságok mellett a kommunista hatalmak az irattárat, a könyvtárt, az értékes újság és folyóirat gyűjteményt is elkobozták. Az irattár sorsa ismeretlen, a brassói állami levéltárban sem fedezhető fel (legalábbis egyszerű halandók által, akik nem kaphatnak engedélyt ilyen irányú kutatásokra).

Családtagok, barátok, ismerősök érdeklődtek hol kaphatnak információkat a Törekvésről. Nyomtatott anyagok nem léteznek, meggyőződtem, hogy az interneten sincsenek információk. Négy adatot találtam, kivéve az Encián folyóirat 2017. szeptemberi 1.(70.) számát, a többiben egyszerűen csak pár szavas utalás, megemlékezés történik a Törekvésről.

Ekkor döntöttem el (annak ellenére, hogy nem az írás volt a mesterségem), hogy a Törekvésről egy ismertető anyagot szerkesztek a nyolc kéziratban leírtak alapján. Ezt feltenném a Wikipédiára. Gyorsan lemondtam erről a szándékomról, mert a Wikipédia szabályai szerint a cikkekben megbízható forrásokból ellenőrizhető tartalomnak szabad csak szerepelnie, amelyet hiteles források már publikáltak. A nyolc kéziratból hét nem tesz eleget ennek a követelménynek. Úgy hogy a jelen szövegnek elektronikus formátumban való megszerkesztése mellett döntöttem, amelyet egy megfelelő webhelyre felteszek az internetre.

Bevezetés

Az első világháború után Brassóban is fellendült a szakszervezeti mozgalom, amelynek keretében a kulturális tevékenység is jelen volt. Megalakult a Munkás Műkedvelő Gárda, dal és színjátszó együttesekkel. Úgyszintén a Brassói Munkás Testedző Egyesület (BMTE), itt még kevés számú sportkedvelő aktivált.

A kulturális tevékenység fő szervezője Kerekes Mór volt, aki a szociáldemokrata pártban és a szakszervezetekben is vezető pozíciókat töltött be. Átlagon felüli művészi és zenei érzéke volt, az előadásokat ő rendezte.

Megalakult az Előre című munkásújság, amely később Világosság címen jelent meg. Ez fontos szerepet játszott a brassói magyar dolgozók széleskörű informálásában. A sajtóbizottság elnöki tisztjével is Kerekes Mórt bízták meg.

Biztosítani kellett a lap megjelenésének anyagi alapját, amelyet főleg a műkedvelő előadások bevételeiből biztosították. Ezzel megvalósulhatott Kerekes Mór legfőbb célja: a munkáskultúra fejlesztése, amely mellett a dolgozók érdekeit szolgálva egész élete során kitartott.

Az 1920-1924-es időszakban a Zsurzsán Sándor elsőhegedűs vezette amatőr zenekar vasárnap délutánonként nevelő-szórakoztató rendezvényeket tartott a Kolostor utcai Munkásotthonban. Itt minden ellenszolgáltatás nélkül lépett fel.

Boldis János, a hosszúfalu-fűrészmezei egyházközség lelkésze megszervezte 1923-ban a Brassói Általános Munkás Dalárdát. Boldis János szép bariton hanggal megáldott kiváló hegedűs, orgonista, zeneszerző volt. A kitűnő erőkből álló dalárda 1924. április 20-án a Redut termeiben táncdal egybekötött dalestélyt rendezett. Bemutatásra került A koldus című dalmű, amelynek szövegét és zenéjét Boldis János szerezte. Az egyfelvonásos dalmű rendezője Kerekes Mór volt.

A Brassói Törekvés Munkás Kultúr Egyesület

Megalakulás, 1925 – 1948, 1960, 1971

1924-ben a Nemzetközi Szakszervezetek Világszövetsége mellett megalakult a moszkvai kommunista irányzatú szakszervezeti mozgalom. A romániai és persze a brassói szakszervezeti mozgalomban szakadás állt be. A törés a kultúrmozgalomban is elkerülhetetlen volt.

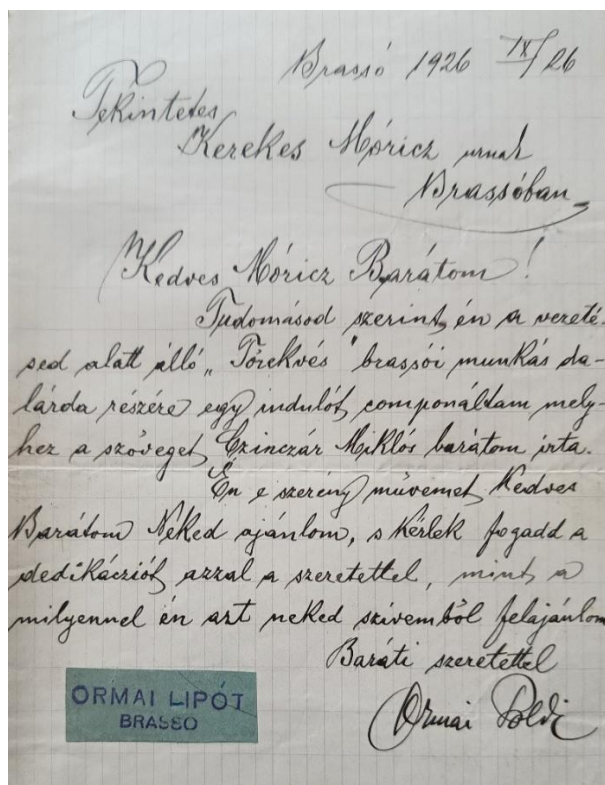
A Munkás Műkedvelő Gárda keretén belül működő kórus és színjátszó csoport mintegy 80%-a a semleges magatartás mellett döntött. 1925 januárjában Kerekes Mór meghittebb munkatársaival elhatározták a Törekvés Munkás Kultúr Egyesület megalapítását.

Az új egyesület rövidesen megkapta jogi személyiségének elismerését (Brassói Törvényszék – G/II / 1925) és megkezdődhetett a rendkívül jelentős, több évtizedes kultúrmunka, amely oly fontos szerepet játszott a brassói magyarság életében.

A Zsurzsán Sándor vezette kis zenekar volt a csirája a Törekvés későbbi zenekarainak, amelyek a zenei élet minden területét képviselték (tánc, jazz, esztrád, népi zenekarok, kamara, kis és nagy szimfonikus zenekarok).

A Brassói Általános Munkás Dalárda is átalált az új egyesülethez és a Munkás Műkedvelő Gárda kórusával egyesülve felvették a Brassói Törekvés Munkásdalárda elnevezést.

Ormai Pál egy indulót szerzett a dalárdának, amelyet Kerekes Mór elnöknek dedikált.

Kerekes Mór pedig jeligét írt a dalárda számára, amelyhez, Lengyel László Béla a kórus karmestere szerezte a zenét.

Férfi kar	<i>Reszkess vén világ, a máglya már kész Dalunk szikrája lángot vet és elégsz ! Halld, ez az ének jövők muzsikája, Szenvedő bátrak harci harsonája !</i>
Női kar	<i>A dal életünk rózsakertje, Megtermünk mi is benne. Törekvésünk piros rózsza, Munkanépe szakíts róla !</i>

Eleinte a Törekvés a Redut földszinti „Kék teremben” ütött tanyát, ott gyakoroltak a kis zenekar, a kórus és a színjátszókból álló együttesek.

Nagy sikerű, művészi színvonalú előadásokat tartottak „Tarka műsoros est” címmel a Hosszú utca 5. szám alatt levő vendéglő (Fehér bárány) kerthelyiségében, illetve nagytermében, tánccal egybekötve.

A Törekvés egyre nagyobb szerepet vállalt a város magyar kulturális életében. Az egyesület szerteágazó kulturális tevékenységet folytatott. A színjátszók, a kórus, a kis házi zenekar előadásaira mindig zsúfolásig megtelt a Redut és az Astra terme. Vasárnap délután állandosultak a zenés, táncos rendezvények, sokasodtak a három felvonásos, zenés színdarabok. Elismerést arattak a Törekvés jeles műkedvelői a város határain túl is. Többször szerepeltek sikeresen Sepsiszentgyörgyön, Kézdivásárhelyen, Fogarason. Mindezek az előadások jelentős pénzbevétellel jártak. Az önkéntes hozzájárulások, a gyűjtések és az előadások bevételeiből anyagi alapot hoztak létre és a Törekvés ingatlant vásárolt a bolonyai Malom utcában (mai Matei Basarab) és megteremtették az emeletes székházat és a Munkásotthont . Ez a hely lett a brassói munkásszínház fellelője, ahol sok száz dolgozó második otthonaként naponta megfordult. Ott próbált a Törekvés 120 dalosa, ott készült előadásokra a nagy színjátszó csoport, ott alakult és gyakorolt a dalegylet nagy zenekara, kamara kórusa, és ott létesült később az első brassói jazz zenekar. Magánénekeseket fedeztek fel és képeztek ki, tánccsoportok fejlesztették itt magukat, és készült mindenkor Kerekes elnök-főrendező szorgalmas vezetésével a kultúrcsoport. De támogatták a munkanélküliek segélyezését, a bérharcokat, a munkásoknak jogi tanácsokat nyújtottak. Így érthető, hogy a Törekvés munkáseggyüttesben nemzetiségre való tekintet nélkül mindenki jól érezte magát. Vasárnaponként műsoros házi estélyeket tartottak. Ezeken jól felkészült művészegyüttesek léptek a nagy

nyilvánosság elé dalosversenyeket, népszínmű, színmű, vígjáték, tragédia, operett, sőt még operaelőadásokat is rendeztek. Teljesítményük mindenkor a műkedvelők által elérhető legmagasabb fokig emelkedett.

Ősszel és télen minden vasárnap délután a színjátszó csoport előadást tartott a székház kisszínpadán, amit táncmulatság követett. A zenét is a Törekvés tánczenekara szolgáltatta.

A Törekvés a sportmozgalmat is támogatta. 1940-ig, a BMTE működésének beszüntetéséig a sport rendezvények jövedelmeiből befolyt összegek nem bizonyultak soha elégségesnek, az egyes esetekben felmerült többletkiadások fedezését a Törekvés fedezte az előadások plusz bevételeiből.

A Törekvés dalárdájának pedig saját amatőr labdarugó csapata volt.

Az állók csoportja: Brassói Magyar Dalárda, az ülők és térdelők: Törekvés M. D.

Az 1940-es szeptemberi bécsi döntés után az Antonescu kormány betiltotta a Törekvés tevékenységét.

Az 1944-ben bekövetkezett katonai-politikai eseményeknek köszönhetően a hatóságok megengedték a kultúregyesületek tevékenységének újraindítását. Brassóban jó ideig a Törekvés volt az egyedüli egyesület, amely eleinte a férfi kórossal és a kis zenekarral a város katonai kórházaiban ápolt sebesülteknek adott vasárnapi hangversenyeket.

A Törekvés, a dolgozók e jeles együttese az augusztus 23-i felszabadulást követő napokban hatalmas lendülettel folytatta az Antonescu hatalom által beszüntetett működését, s elsőként jelentkezett műsoraival már 1944-ben.

A Törekvés együttese gyakran léptek a közönség elé. Emlékünnepélyeket, közös zene és dalestélyeket rendeztek, az újonnan alakult szimfonikus zenekar hangversenyeken szerepelt, a kitűnő jazz zenekar bálokon játszott. A színjátszó csoport 3 felvonásos színműveket adott elő.

Újra kezdődtek a székházban az őszi-téli idények alatt megrendezett vasárnap délutáni vegyes műsorú házi előadások, melyeket 2 órai tánc követett.

A legnagyobb eseményre 1948-ban került sor Lehár Ferenc Cigányszerelem című nagyoperettjének előadásával. Hat brassói előadásra tervezték az operettet, a közeli helységekre is kiszálltak volna vele. Három hatalmas sikert aratott előadás után, a negyedik előadás előtt, (amelyre az összes jegyek el voltak adva) a brassói Törvényszék teljesen váratlanul értesítette az egyesületet működésének a beszüntetéséről.

Majdnem húsz esztendőös tevékenysége alatt, 1925 és 1948 között a Törekvés 145 egész estét betöltő színdarab előadást, 260 vasárnapi műsoros estélyt, 95 hangversenyt és más nagy tömegmozgató eseményt, azaz mintegy 500 rendezvényt szervezett. Brassóban sem azelőtt, sem azután egyetlen kultúr csoport sem tudta ezt a teljesítményt elérni.

A Törekvés Munkás Kultúr Egyesület tevékenységének betiltása óriási csapást jelentett a brassói magyar közösség kulturális életére.

A Törekvés tagjai szétszóródtak, a dalosok és színjátszók közül nagyon kevesen folytattak hivatásos pályafutást. A zenészeknek nagyobb szerencsájuk volt, jó részük az 1949-ben megalakult brassói állami filharmoniaiban folytatták tevékenységüket mint hivatásos zenészek.

A kommunista világban az önkéntes, széles társadalmi rétegeket mozgosító kulturális mozgalmak helyét a központosított, állami felügyelet alatt álló, kommunista aktivisták és kommunista szakszervezetek által irányított kultúrtevékenységek vették át.

A szélnek eresztett énekesek a kitűnő Lengyel László Béla karmesterrel több helyen kísérelték meg továbbéltetni a magyar dalt a Cenk alatt. Rövid ideig a Kisiparosok Dalkarába kapcsolódtak be majd a posztógyári szakszervezet műkedvelő csoportjába. Hosszabb életű volt a cementgyár szakszervezetének kulturális együttesében kifejtett tevékenységük. A játékrendező Kerekes Mór, a karnagy Lengyel László Béla volt.

A Törekvésnek 1948 őszén bekövetkezett feloszlásakor a kommunista hatalmak az egész ingatlant (telek és székház) és az ingóságokat (bútorzat, hangszerek, kottatartók, emléktárgyak, stb.) minden kártérítés nélkül elkobozták. Az irattár, a könyvtár, az értékes újság és folyóirat gyűjtemény a "Brassó Tartományi Szakszervezeti Bizottság" leltárába ment át megőrzés céljából. Sorsuk ismeretlen. Nyomuk a brassói állami levéltárban sem fedezhető fel.

Az 1960-as években a kisebbségekkel szembeni politikai enyhülés keretében a brassói kommunista hatóságok is indítványozták a magyar nyelvű amatőr kultúregyesületek megalakulását. Ennek a megvalósítására Kerekes Mór, a Törekvés volt elnöke és Kerekes József, a Törekvés szimfonikus zenekarának a volt elnöke és karnagyja írásbeli felhatalmazást kaptak, kórus, színjátszó csoport és zenekar megalakítására. Kerekes Mór mozgosította a Törekvés volt dalosait, megszervezte a színjátszó csoportot, Kerekes József hívására húsz zenész jelentkezett. Megszerveztek egy előadást vegyes műsorral (zeneszámok, dalárda, egy felvonásos színmű), a színjátszó csoport pedig Kerekes Mór rendezésében előadta a "Tanító" című színművet.

Mindkét előadásnak nagy közönségsikere volt. Ez nem tetszett a kommunistákhoz átvált magyar értelmiségieknek, a magyar kommunista aktivisták irigykedve nézték az idős "amatőrök" ekkora sikerét. A helyi magyar újságban kritikus hangú cikkek jelentek meg a kommunista és a kommunistákhoz átváltolt

írók/újságírók tollából. A kommunista hatóságok is megijedtek a Törekvés szellemének az újjászületésétől, ezért durván beleavatkoztak a csoportok szervezési, de a művészeti problémáiba is. Nem kell csodálkozni azon, hogy a Törekvés elnevezés felvevését a kommunista hatóságok nem engedélyezték, mindazok ellenére, hogy annak idején munkás egyesület volt.

Mindezeket látva a két Kerekes testvér visszalépett, hiányukban a csoportok feloszlódtak.

Gyakorlatilag ez volt a Törekvésnek a hattyúdala.

1971-ben a kommunista hatalom nemzetiségi politikájának megfelelően a Magyar Nemzetiségű Dolgozók Országos Tanácsa elhatározta a magyar kulturális tevékenység újjászervezését. A brassói kommunista kultúraktivisták eldöntötték kórus, zenekar, színjátszó, szavaló és tánc csoportok megalakítását. A kórus a Brassói Magyar Dalegylet nevet vette fel. A zenekar megszervezésére újra Kerekes Józsefet kérték fel, de ő visszutasította. A zenekar nem alakult meg.

Apáthy Géza a a Művelődés folyóirat 1971-es 9. számában megjelent Születésnap című cikkében így írta le a dalárda megalakulását:

Az időben hozzánk közelebbi Általános Munkás Dalárda, és főleg a Törekvés dalárda tevékenységéről, a cenkaljai város magyar közművelődésében, valamint a munkásmozgalomban betöltött szerepéről — a jóval gazdagabb „szemléltető eszközök” mellett — közvetlenebb emlékeink is vannak : e dalárdák egykori tagjai közül sokan élnek még, eleven forrásként állhatnak annak rendelkezésére, aki a brassói dalos hagyományok tudós számba vételére, seregszemléjére vállalkozna. Egy ilyen vállalkozásra pedig sürgősen szükség lenne, hiszen a Brassói Magyar Dalegylet megalakulása az elődök iránti érdeklődést újra felélesztette.

.....
A brassói magyarok, kiváltképp az egykori Törekvés tagjainak dalos kedvét politikai esemény ébresztette fel újra amely országosan is megpezsdítette a magyar közművelődést.
.....

A Brassói Lapokban közzétett felhívás nyomán a szerkesztőség a Dalegylet szervező bizottságának is székhelyévé vált : elsőként éppen a régi brassói dalárdisták, az egykori Törekvés-tagok jelentkeztek

Benkő Andrásnak a Művelődés folyóirat 1992-es 2. számában megjelent a Brassói Magyar Dalárda című cikkének az aljegyzetében a következők olvashatók:

Az 1971-ben alakult Brassói Magyar Dalegylet elsősorban a (brassói) Törekvés utódjának tekintette magát. Lásd Apáthy Géza. Születésnap , Művelődés, 1971. 9. sz.

Az újonnan alakult dalárda tagjainak egy része idős volt. Törekvés dalosok voltak. Nehezen halt meg a Törekvés szelleme. 1984-ben azonban a dalárda bizonytalan körülmények között feloszlott. Súlyos ellentétek voltak a nemzedékek között, nincs kizárva a besúgók jelenléte a fiatalabbak körében, mert többnyire az idős, volt Törekvés tagokat idézték be a politikai rendőrségre. Az tény, hogy Klára Mária karnagy is otthagyta a kórust, az okok ismeretlenek de biztos, hogy a kommunista kultúráktivisták nemcsak a szervezési dolgokba való beavatkozása, de Klára Mária karnagy művészeti, zene technikai munkájába is, hozzá járult e lépéshez.

Kerekes Mór egyik kéziratának utolsó mondatában keserűséggel írta:

“A Törekvés Munkás Kultúr Egyesület egy porszem volt mindössze e Földgolyón, melyet mint útjába került úgyszólván súlytalan valamit könnyűszerrel fújt el a történelem bekötött szemmel dühöngő vihara”.

A Törekvés zenei tevékenysége

A brassói városi zenekart 1916-1934 között Paul Richter zeneigazgató vezényelte. A Törekvés nagy daljátékaihoz a zenét a városi zenekar szolgáltatta, a karmester a Törekvés karmestere volt.

1944 után az előadásokhoz a zenei kíséretet a Törekvés saját 46 tagú szimfonikus zenekara biztosította.

A Törekvés 1925-ös megalakulásakor Zsurzsán Sándor kis amatőr zenekara is itt folytatta tevékenységét.

Kerekes József, Kerekes Mór öccse 1927-ben néhány barátjával megalakította Brassó első magyar ifjúsági zenekarát. Eleinte egyházi eseményeken, tánccal egybekötött műsoros előadásokon muzsikáltak, később vasárnap délelőttönként a néma filmek korában az Astra moziban a kísérő zenét szolgáltatták. A zenekar új tagokkal gyarapodott, német ajkú fuvós zenészeket is felvettek, 26 tagú lett az együttes. Mivel nem mind voltak jó zenészek a gyarapodás a művészi színvonal csökkenését eredményezte, ezért egyesek elhagyták a zenekart.

Kerekes József pedig 1930-ban egy tíz tagú, az akkor divatba jött jazz zenekart alakított Kerekes Band néven. 1940-ig ez a zenekar nagy sikernek örvendett, az egész országban tartott jazz koncertek mellett számos eseményen szerepeltek.

Mint tánczenekar műsoros estélyeken, jótékonysági bálokon, mindenféle ünnepélyeken muzsikáltak. De nagyon fontos volt a Törekvéssel való szoros együttműködésük. Gyakorlatilag a Törekvés minden eseményén, amelyen tánc, könnyű, szórakoztató zenére volt szükség jelen voltak. Sokszor a Törekvés kórusával is szerepeltek.

PROGRAM — MŰSOR:

1. Uvertură — Megnyitó.
tatá de — Játsza a brassói KEREKES jazz-band.

2. A „motor“. Comedie — Bohózat.
rezentatá de — Szereplők: Antal Mária, Antal Stefi, Weinberger Ibolya, Kulcsár József, Nagy Zoltán.

3. Revistă dansantă — Revue szám:
Tangó“ de Fülöp Mancika és Nagy Zoltán.
A szivemben egy szoba kiadó.”
Predatē de — Előadják: Antal Mária, Antal Stefi, Benkő Sárka, Diénes Magda, Nagy Ibolya és Weinberger Ibolyka.

am dans, la care muzica va fi servită de renumită orchestra híres brassói

„Kerekes jazz-band.“

A Törekvés színjátszói 1930-ban bemutatták Erdélyi Mihály budapesti színházigazgató Mit susog a fehér akác című operettjét, amelyet 1929-ben szerzett. A Törekvés zenekarát Josef Fehnl osztrák állampolgár vezényelte, a brassói Városi Zenekar szerződöttetett másodkarmestere, aki az egyesület nagy barátja volt. Később is vezényelte a Törekvés zenekarát, de mivel 1934-ben váratlanul feloszlatták a Városi Zenekart, több társával együtt el kellett hagynia az országot.

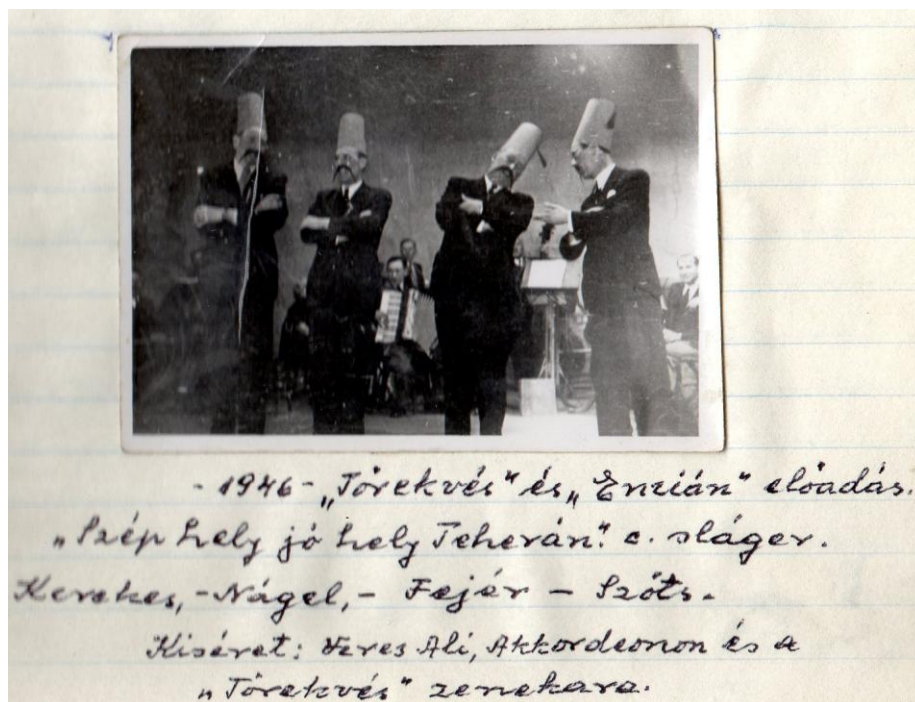

A Törekvés keretén belül Szerenád név alatt kis tánczenekar alakult Kerekes József, Nágel Ödön, Szóts Tibor, Colosseus Guszti tagokkal. A zenekar a Törekvés műsoros előadásain lépett fel, zeneszámokat, zenés vidám jeleneteket adott elő. Ugyanakkor a Törekvés tagjainak családi ünnepélyein tette mindenkor kész örömmel tiszteletét.

1946. A vidám négyes: Kerekes, Nágel, Szóts, Feres. - „Encián” előad.

- 1946 - „Törekvés” és „Encián” előadás.
„Légy hely jó hely Teherán” c. sláger.
Kerekes, - Nágel, - Feres - Szóts.
Kíséret: Feres Ali, Akkordeonon és a
„Törekvés” zenekara.

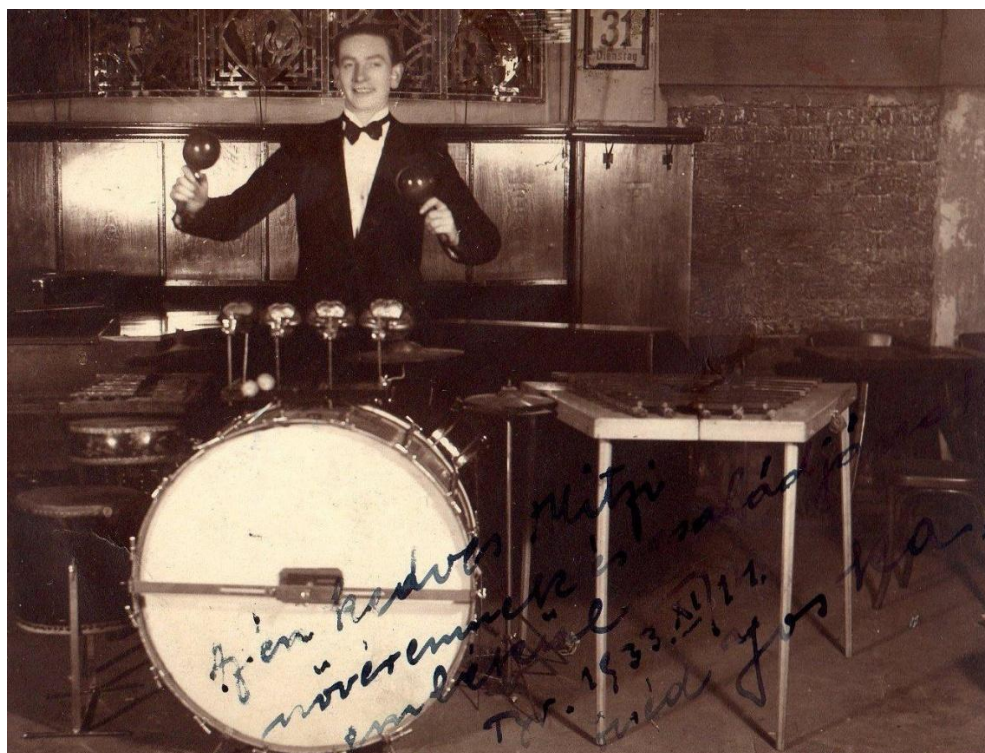
A Törekvés munkásegylet zenei tevékenysége tovább gazdagodott az 1932-es évben. Molnár Károlyt, a kiváló zenepedagógust, zeneszerzőt, karmestert hívták az egyesülethez. aki a közeli Hosszúfaluban született 1901-ben, középiskolai és zenei tanulmányait Brassóban végezte. Munkásságának főterülete a szimfonikus zene volt. Ő, Fodor Árpáddal, a zenekari osztály elnöke segítségével, egy húsz tagból álló kis szimfonikus zenekart létesített. 1932. November 26-án a Redut nagytermében felcsendültek a Törekvés kis szimfonikus zenekarának akkordjai. Kiváló szakemberek működtek az egyesületben, mint Lengyel László Béla, Molnár Károly, Kerekes József, Fodor Árpád, Nágel Ödön, akikkel Kerekes Mór az egyesületet a brassói magyar kulturális élet élvonalába vezette.

Sok szép sikert arattak a Redutban és az Astra teremben hangversenyekkel, színdarabok zenei kíséretével.

Adott esetekben jótékony célok érdekében, munkásünnepélyeken, általános jellegű népi, évfordulók alkalmából rendezett ünnepségeken mindenkor a legnagyobb készséggel biztosították a zenei kíséretet.

Az 1944-1948-as években a brassói klasszikus zenevilágnak egyedüli képviselője a Törekvés zenekari osztályának a szimfonikus zenekara volt.

Ekkor alakult meg a 46 tagú szimfonikus zenekar Kerekes József elnökletével. Az elsőkarmesteri tiszte is ő töltötte be. Sokoldalúságát mutatja, hogy gitáron, bőgőn, dobon, xilofonon játszott. A koncertmester Nágel Ödön a kiváló hegedűs volt, aki megalakította és vezette a népi zenekart is.

Megemlítésre méltó: Brassó legmuzikálisabb családja mindeddig Kerekesék voltak, József mellett az egyesületben zenélt Aladár és Ernő is.

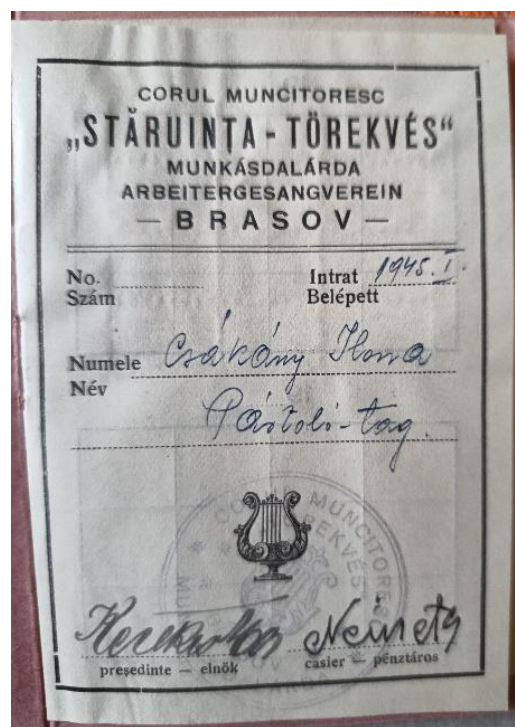
Az évek során a Törekvés keretében öt különböző zenekar működött – kis házi zenekar, jazz zenekar, kis szimfonikus zenekar, szimfonikus zenekar, népi zenekar. Az egyesület zenekaraiban 1925 és 1948 között rövidebb-hosszabb ideig 60 zenész működött. A zenekarok a következő szolgáltatásokat biztosították: hangversenyek, előadások más helyiségekben, operettek, kórus előadások, színdarabok kísérőzenéje, kultúrelőadások, emlékünnepélyek, műsoros táncdélutánok, jótékonybálok, tánczene szolgáltatás, házi estélyek, sebesültek szórakoztatása.

A Brassói Általános Munkás Dalárda és a Munkás Műkedvelő Gárda kórusának kitűnő dalosaiból alakult Törekvés kórusnak állandóan 100-120 tagja volt. A kórus minden évben megrendezett egy Dalestélyt. Emellett minden évben sor került egy-egy már hagyományossá vált 3 felvonásos operett bemutatójára. Nem túlzás, hogy e zenés művek mind kiállításukban mind játék stílusban, magánénekesekben, az abba beillesztett 100 tagú négy szólamú vegyes kórus szereplésével, 24-30 tagú nagyzenekari kíséretével elismerten felülmúlta a hivatásos színtársulatok énekes-zenés színdarabok hasonló előadásait.

Brassó műpártoló közönsége elismert zenenagyságok (Lehár, Kálmán,..) ismert műveiből összesen 14 előadásban gyönyörködhetett.

1944 után a kórus korábbi kiváló karmesterével Lengyel László Bélával kezdte újra tevékenységét.

A Törekvés együttese gyakran léptek a közönség elé. 1945-ben Petőfi Sándor emlékünnepe, 1946-ban Brassó és Szentgyörgy közös zene és dalestéje, 1947-ben a kitűnő jazz zenekar az Országos Magyar Segélyező Bizottság bálján játszott.

Színjátszás

A Törekvésnek a zene mellett a másik nagy tevékenységi területe a színjátszás volt. Ellentétben a zenével ahol a többnyire amatőr tagok mellett hivatásos zeneszerzők, karnagyok, zenészek is működtek, a színjátszás 100 %-os arányban amatőr tagokból állott.

A színjátszás lelke, szervezője, az előadások rendezője Kerekes Mór volt, a Törekvés elnöki tisztségének betöltése mellett. Még színdarabok írására is maradt ideje. Mindezt a munkát szabad idejében végezte, napközben a fémiparban dolgozott, mint elismert, megbecsült szakember.

A Törekvésnek majdnem húsz esztendő működése alatt a színjátszó csoportnak 145 egész estét betöltő, három felvonásos előadása volt. Ezenkívül számos műsoros rendezvényen mutattak be egyfelvonásos színműveket.

1944 után a Gróf László vezetésével Brassóban vendégszereplő kolozsvári színtársulat gyakran vette igénybe a színjátszó csoportot tömegjelenetekhez, karénekekhez, szabadtéri előadásokhoz.

A színjátszó csoport összes előadásait telt ház előtt játszotta, számos előadást pedig közkívánatra egyszer vagy többször is megismételtek.

Nagy sikernek örvendő, reprezentatív előadások a színjátszó csoport repertoárjából:

- Bíró Lajos: Sárga lilium - 3 felvonásos színmű – 1923

- Bencze Miklós: Bank - 3 felvonásos vígjáték – 1923

INVITARE!
Trupa de
Diletanții a Muncitorilor
din Brașov, aranjează în ziua 20 Maiu 1923,
în toate saloanele Redutei o Reprezentație
Teatrală împreună cu dans cu care
ocaziune se va reprezenta:

MEGHIVÓ!
A brassói összmunkásság
műkedvelő gárdája
1923. május 20-án (pünkösd első napján)
a Vigadó összes termében táncol egybe-
kötött műkedvelői előadást rendez, mely
alkalommal bemutatásra kerül:

Bencze Miklós 3 felv. vígjátéka

B * A * N * K

Az ének- és táncbetétek zenéjét szerzte: ORMAI POLDI.

Persoane:	Személyek:
Fehér, a Népbodogító bank vezérigazgatója	Fülöp Endre
Ilus, leánya	Hilgersz Idus
Gereben, főkönyvelő és pénztáros	Cserey József
Margit, könyvelőnő	Gross Albertné
Tihamér, gyakornok	Kerekes Mór
Kiss } igazgatók	Szőcs Dávid
Nagy } igazgatók	Friedmann Izidor
Péter, hivatszolga	Gáll Ágoston
Varga } a bank ügyfelei	Tóth József
Ottília } a bank ügyfelei	Tóth Józsefné
Pál	Báhnér József
Rudolf	Bodó Márton
György } kaszinótagok	László Albert
Márton	Királyhalmi Mózes
Keleti	Theiss Mihály
Nyugati } felügyelő biz. tagok	Páll Lajos
Maradi	Kováts Mihály

Részvényesek, kaszinói tagok. Történik egy vidéki városban, napjainkban.

Inceputul seara la ora 8.
Dans până dimineața

Kezdete este 8 órakor.
Tánc reggelig

Prețul locurilor:
Támlásszék L. 30—; I-ső rendű zártszék L. 25—; II-ik rendű zártszék L. 20—;
karzat II. L. 15—; állóhely L. 15—.

Bilete se pot cumpăra înainte fiecare seara în „Casa Muncitorilor”
Str. Principele Carol 9.

Helyárak:
Jegyek előre válthatók naponta este a „Munkásotthonban” Europa-szálloda, Herceg Károly-út 9.

- Rákosi Jenő: Magdolna – 5 felvonásos parasztragédia – 1925

1.számmal jelzett Kerekes Mór, rendező, 2. szám Máncs Piroska, címszereplő (első sorban, középén)

- Zilahy Lajos: Süt a nap - 3 felvonásos vígjáték - 1940
- Petőfi emlékünnepély – 1945
- Kerekes Mór: Történelmi képek - színmű - 1945
- Fodor László: Dr. Szabó Juci - 3 felvonásos vígjáték -1945
- Garvay Andor: Bent az erdőben - 3 felvonásos dráma - 1947

Kerekes Mór

Kerekes Mór a brassói szociáldemokrata mozgalom és a magyar nyelvű munkáskultúra egyik fáradhatatlan szervezője volt.

1896. november 15-én született Brassóban kilencgyermekes munkáscsaládban. Édesapja kötélverő mester, majd postai tisztviselő volt.

Az elemi iskola és a reálközépiskola tanulói között mindenkor a tiszta jeles diákok közé tartozott. Nyaranta építkezéseknél dolgozott, hogy ősszel új ruhában mehessen iskolába. Tanárai úgy vélték, hogy a jeles tanulóból kiváló német – francia nyelvoktató lesz, de Kerekes Mór életútja a négy középiskolai osztály elvégzése után másképpen alakult.

Másképpen, mert 1911-ben, 15 éves korában esztergályos inasként a Schiel gépgyárba került. Szokatlan volt ez, mert az idő tájt 10 - 12 éves korban, 2 – 3 elemi osztály elvégzése után kerültek tanoncnak a fiatalok a gyárakba. Így kora és iskolai végzettsége révén már kezdettől inastársai vezetőjének számított, és 1912-ben, amikor a Schiel gyárban is megalakult a Szociáldemokrata Ifjúsági Szervezet, a fiatalok őt választották elnökükké.

Tizennyolc esztendő volt, amikor népfelkelőnek nyilvánították, és elvitték katonának. Az orosz majd az olasz frontra vezényelték, ahonnan sebesülten került haza. Ezután a győri ágyúgyárba került, ahol cselekvően részt vett a munkásmozgalomban.

A háború befejeztével haza jött. A reakciós hatóságok részéről sok zaklatásban volt része, mert újra bekapcsolódott a munkásmozgalomba. A Brassó – Barcasági kerületi Szociáldemokrata pártban és a szakszervezeti mozgalomban aktivált. Mindkettőben vezetői pozíciókat töltött be. Ugyanakkor a Munkás Műkedvelő Gárda kultúr csoportjában a dal és színjátszó együttesekben is működött, ahol már akkortól rendezői feladatokat is ellátott.

A sztrájkok szervezése miatt bujdosnia kellett, mikor pedig a brassói párttitkár ellen elfogatási parancsot adtak ki, helyét Kerekes Mór vette át, 24 évesen töltötte be ezt a fontos, felelősségteljes pozíciót.

Amikor megalakult az Előre című lap, amely később Világosság címen jelent meg, a munkásújság sajtóbizottságának elnöki tisztjével bízták meg.

Biztosítani kellett a lap megjelenésének anyagi alapját, amelyet főleg műkedvelő előadások bevételeiből biztosítottak. Ezzel megvalósulhatott Kerekes Mór legfőbb célja: a munkáskultúra fejlesztése, amely mellett a dolgozók érdekeit szolgálva egész élete során kitartott.

1922-ben egyévi börtönbüntetésre ítélték, aminek letöltésétől csak egy közbejött általános amnesztia mentette meg. Időközben betiltották a Világosság című napilap megjelenését is.

A szakszervezeti mozgalomban 1924-ben bekövetkezett szakadás következtében a Munkás Műkedvelő Gárda tagjainak 80 %-a elhatározta egy új, semleges egyesület – a Törekvés – megalapítását. A jogi személyiségének elismerése után megkezdődhetett az a rendkívül jelentős több évtizedes kultúrmunka, melynek állandó lelke, vezetője, az egyesület elnöke éppen alapítója Kerekes Mór lett.

Önkéntes hozzájárulással és gyűjtéssel, az előadások bevételeiből anyagi alapot hoztak létre és a Törekvés részére ingatlant vásároltak a bolonyai Malom utcában (jelenleg Matei Basarab) és megteremtették az emeletes Munkásotthont és a Törekvés székhelyét. Ez a hely lett a brassói munkáskultúra fellegvára, ahol sok száz dolgozó második otthonaként naponta megfordult.

Az 1930-as évek elején Kerekes Mór meghívást kapott a brassói magyar társadalmának vezetőitől (a felsőosztály és a középosztály felső rétegeinek tagjaitól) egy szigorúan bizalmas titkos megbeszélésre. Ezen személyek irigységgel nézték a Törekvés példátlan tömegsikerét mind a brassói magyar társadalom, mind a környező helyiségek magyarságának körében (a magas színvonalu, profikat megszégyenítő kulturális rendezvényeket, a kitűnő, önfinanszírozásnak köszönhető anyagi helyzetet).

Felajánlották Kerekes Mórnak a Brassói Magyar Dalárda társelnöki tisztségét egy színjátszó együttes életrehívására, amelynek vezetője és rendezője lenne. Ha az ajánlatot elfogadja, az anyagi helyzetének a javítására is gondoltak, egy banktisztviselői állást ígértek a Magyar Általános Hitelbanknál. Ha pedig belép az Országos Magyar Pártba akkor vagy egy biztos székelyföldi kerületben jelöltetnék, vagy egy városi tanácsosi helyet biztosítanának.

Kerekes Mór visszautasította az ajánlatot, nem árulta el szociáldemokrata világnézetét. Fiatal korától haláláig kitartott politikai felfogása mellett. Nem adta be a derekát a kommunistáknak sem, emiatt 1951-ben "munkásárulónak" bélyegezték. Emiatt egész életét állandó hurcoltatásoknak kitéve szerény anyagi körülmények között élte le.

1948 februárjában Lehár Ferenc "Cigányszerelem" című operettjének negyedik előadása előtt a brassói Törvényszék értesítette a Törekvést az egyesület működésének a beszüntetéséről.

A statisztika szerint a Törekvés 1948-ban bekövetkezett megszűntéig 145 egész estét betöltő színdarab előadást, 260 vasárnapi műsoros estélyt, 95 hangversenyt és más nagy tömegmozgató megnyilatkozást, azaz mintegy 500 rendezvényt szervezett. Brassóban sem azelőtt, sem azután egyetlen kultúrcsoport sem tudta ezt a teljesítményt elérni.

Mindezt pedig elsősorban Kerekes Mórnak köszönhette, aki a Törekvés megalakításától egész a betiltásáig, 23 éven keresztül az egyesület elnöke volt.

Ezenkívül a színdarabok, operettek és műsoros estélyek nagy részét ő maga rendezte. Szerénységből rendezői tisztségét általában nem volt hajlandó a színlapokon feltüntetni.

Nyugalomba vonulása után emlékeinek rendezgetése töltötte ki Kerekes Mór minden idejét. Hat kéziratot hagyott az utókornak. Sokat írt, olvasott és eljárt olyan helyekre (például a szabadegyetemre), ahol még idős korában is tanulhatott.

1972-ben a Brassói Állami Levéltár igazgatójától Kerekes Mór személyes meghívást kapott. Megvolt győződve, hogy a kéziratokról lesz szó, ezekért otthon is felkeresték a helyi kommunista hatóságok képviselői. Mikor látták, hogy nem járnak sikerrel helyi és fővárosi lapok tudósítóihoz, szerkesztőihöz folyamodtak, csak-csak jobb belátásra tudják bírni. Kerekes Mór mindnyájukat visszautasította, interjúkat sem adott.

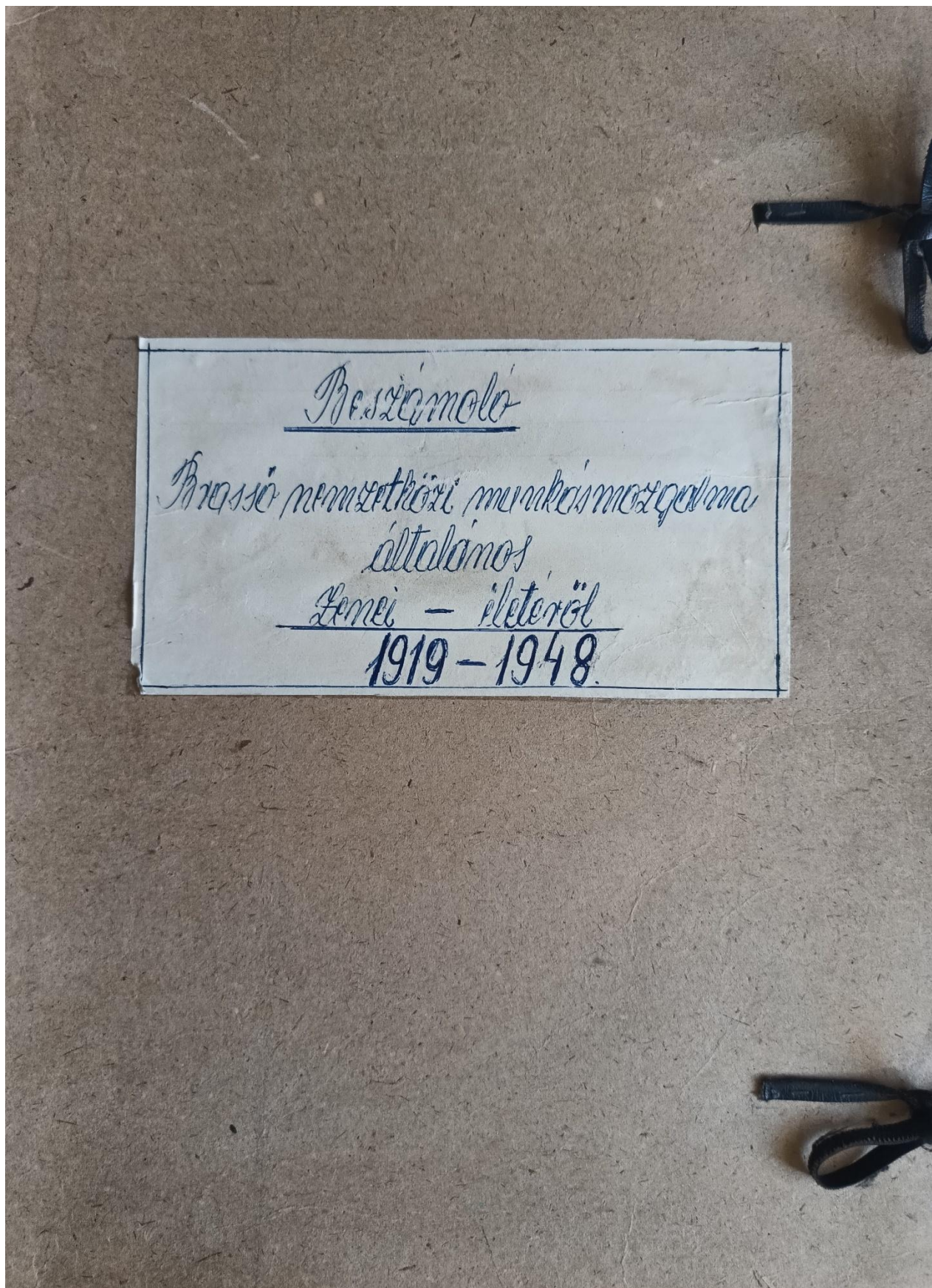
Az igazgató irodájába lépve egy hattagú bizottsággal találta magát szembe. Rögtön rátértek a találkozás tárgyára – Kerekes Mórnak a nevetségesen kicsi nyugdíjára. Kerekes Mór megmagyarázta, hogy egyebek között a hatóságok nem vették tekintetbe a három éves inas korszakot és az öt éves háborúban való részvételét (amikor Kerekes Mór az Osztrák-Magyar Monarchiának volt az állampolgára).

Küldetésük célja – mondták - a munkásmozgalomban kifejtett több évtizedes tevékenység elismerése egy megfelelő pártnyugdíjjal. Ennek az ára: beiratkozás a kommunista pártba. Abba a pártba, amely egyesületi ajánlatainak az állandó visszautasítása miatt Kerekes Mórt 1951-ben “munkásárulónak” bélyegezték és hivatalosan soha nem rehabilitálták. A kommunista pártnak propagandaként nagyon jól jött volna egy olyan párttaggal dicsekedni, aki az egyedüli életben levő, azok közül, akik az első világháború előtt megalakították a brassói szociáldemokrata pártot. Mint egész pályafutása alatt Kerekes Mór most is visszautasította az ajánlatot, amelyre nem tartotta érdemesnek magát. Mint mondta, pénzzel próbálják lemosni a hamis vádakot, az “árulásért” most meg akarják jutalmazni.

Kerekes Mór 1977 április 8-án hunyt el Brassóban.

Függelék

Kerekes Mórnak a brassói zenei életről szóló kéziratának a borító lapja

BRASSÓ VÁROS

Zeneművelődési történetének rövid áttekintése az 1878-as évtől kezdve.

Előszó - I. fejelet

A régi görög-római hitregék a szepművészetek és tudományok kilenc Múzsáját - Istennőit tartották számon. É hiedelem szerint ezek az egységes krónoló Istennők egyikét, aki a jelenvilágunk sorait intette, azt megalkotta: Euterpe nevű ismerte, imádta, a hívők szíve. É mítosz körül kialakult felfogás fonnen hirdette, hogy Ő - magasztossága az, aki a hatásában fenszigeis művészetet az emberiséget megajándékozta, harsogtatva kezéskedett, s az egymást követő idők során, bízta a világot az arra, vidomos halandók körül ragyogtat. Akikot pedig kivételesen meg hasonló jóval is ki-tüntetett a fontosok körül, az külön magasztosokba emelkedik a művészet á-polái körül, s minden addigot fölélműlő szívvel-lelkkel gyönyörködő dal-lamokkal gazdagítja majd a musika világát s az addigi alkotásokat fö-lélműlve az éppen tör a művészet rangjátörőn, a feleje nyújtott, hal-halatlanságot jelentő babér kirádművésze.

É kivétel nélkül egyben részesült kiválóítottok körül, evvel elte-kintve Euterpe Istennő öltözöges büvés anjü esőjötől, ragadjuk ki a sokak körül: Wagner Richard Wilhelm (1813-1883) nevűt, akit mint a XIX-ik század egyik legjelentősebb zenealkotóját, opera szerzőjét, harmosított és nemutató sorban verbele forradalmát tart számon a világ s törté-hi elötte: Moussorgy a halhatatlanság birodalmába nyitó kapukat.

É különben hangulatot, kelendős elhatált musikus, már egészen fiatal, sőt fiatal férfi korában is, nem csupán a színpadon vett, alkotóvált anna alkotások területén, hanem az elnyomottak, kiemmeltek mellette hősi kiállítás harommezijén is forradalmár volt, a szónak is történeke legkeze-d-foghatóbb istelmében.

Lejnos tány, elote alkonyi fele közeladó években azt ömölővadásban kótompítja, megbónja egykori forradalmi szerepét s behódol ellenfeleinek az orvosságja díszítette ottor előtt. 1864 után II. Leopoldt Bejorország királyának udvarában, annak vidővárnyai alatt talált menedéket s most már a felső tízezer, az orvostudomány hatalmával, a nép esornokainak segítségével igyekezett megvalósítani mindazt, amit még alig

És a kitérő egyúttal, már nagy komoly lényűségeken - bálokon is sikerrel működött körre és kisebb időben - a Hősiért - Törökös nék mindig, kizárólagan rendelkezésére állva - néhány jeltagja, hivatalos lakóhelyeire is jött.

Begy az Egyesült 1930. évi évét emegye, melyből a Proda Botai Hősiért utabán emeltes színházat épített, a megjelölt gyűlés, is próbálom hisz a napodon, az évi - léi időben rendezett versenyt, diktálni a bádásait kényelt két-órai lemehek, a zenét, az újabb hangszereket zenekar szorgosította a: Hősiért Lajos, Hősiért István, Bress Hódor, Siming Hódor, Hódor György Hódor György, egyúttal, a régiók mellet. Tehát mindenben csak a kordot nehe. A Hősiért - Törökös ekkor már fémjelűt nose nem csak öriási hatgatóságot, de abból is érkezt, tehetségét is vezetett maga köré, akik valamennyi működési ágban: zene - körös - színházban, színházban, továbbképzésben részesültek és továbbképzés lehetőségei biztosítva voltak számukra.

A tehetséges srámú zenekardulók rendezésével foglalkoztatással a viretőig, a hivatali zenetartást pedagógust, Brassóban már főnyomás ismert; Hódor Hódorát bízta meg, aki Fodor Hódorral, a zenekari-choristák szertűző bizottságának elnökével, egy 20 tagú szimfonikus zenekarral gazdagították a szocialista kultúrmozgalmat egyre növekvő kimenetelűt.

Énnek, az új, együtt a komoly és klasszikus zenekultúra építésének célkitűzésével utóra indult, egyúttal nekik merész feladatot vállaltak Brassóban, ahol már hosszorodas multi zenekarok hirdették a városnak, színházban is magas szinten, elő-kiruvit, előlévő megőrzéses zenét; a legteljesebb színház koronázta. A zenekardulók felkészték körött, amint az, a nemzedékek, lekte városban, hogy minél gyorsabban érkezhessenek az új nemzedékre, a dolgozók minden irányú körös összefogásának keretében, úgy itt is; mindhárom együttes nap fiai képviselve voltak.

Büszke öröm töltötte el a város dolgozóit, beladók szellemi polgárait, amikor az 1932. november 26-án megrendezett Kultur előadásban a Hódor Hódor Hódor megőrzés megőrzésében felkészték a Hősiért - Törökös szimfonikus zenekarának, akkori. Nagy, küldetés, út vezetett pedig, de ahogy az optimisták hangozták, mindenhez kitérő előre van szükség. És még pedig erős akarat, mely előre vagy utóbb, becsatolt azot.

Kerekes Moricz barátomnak
szeretettel ajánlva
Ormai Poldi

„Törekvés” induló.

Szövegét írta Czinczár Mihlós

Zenét szerző Ormai Poldi.

— Zongora kivonat —

A „Törekvés” brassói munkás dalárda sajátja.
minden jog fenntartásával

Törekvés induló

Ormai Poldi

szünetmánya 1926

Szövegíró: Árpád Brémaner Kibbó

A nap ha kel, a gyári porban, figyeljük
némán sorunk da-lát. A gép dolán a sziv megdobbán -
- zúgosa, kottogosa lelkeinkbe vág. - De jö az est -
- s robotja vé-gin, nyugtot talál a múlt dolgo-zó -
- sa csendes éj-ben munkásoknak aj-kán, - szép móta
szármán felhangzik a szó! - Biába ver a sor mi
alnem csüggedünk, sebb jövő láza hajtja dolgozó kezünk,
a könny kiszárad gyermekink szemén, ha dala-inkban
felcseng a re-mény, Törekvés dalgyűletnek tagjai vagyunk -
- törekvünk, egyre küzdünk, alnem lakadunk! - Haddig míg el-jön
még az új világ, - nyíljon dalaikban sok piros virág!

rit. a tempo.

Kerek
2026

A Törekvés dalárdának az indulója

Haruinta — Törekvés. — Streben.

Societate Culturală Numitorea. — Munkás Kultur Egyesület. — Arbeiter Kulturverein.

Brasov. Brossó. Kronstadt.
Memorial orchestra Törekvés tagok Mitglieder des Orchesters

Philipp Hirt
I hegedű

Nagel Vadon
koncertmester

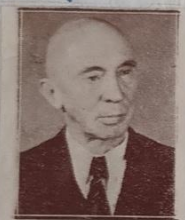
Henrikus Försch
elnök

Duthai Bogdan
I hegedű

Duthai Bogdan
I hegedű

Wachtel Leon
violinist

Krüger Irina
violinist

Fischer Ferenc
II kornagy

Gufulan Iosif
violinist

Bolosneus Gustav
viola - altsolon.

Kerekes Aladár
II hegedű

Kovácsky József
II hegedű

Molnár Károly
I kornagy

Boyer Arthur
II hegedű

Kivóly Lajos
II hegedű

Kivóly István
II hegedű

Kivóly János
II hegedű

Kiss Mihály
II hegedű

Boyer Károly
II hegedű

Pauline János
II hegedű

Leder János
II hegedű

Hunor Zoltán
cello

Horstl Eörs
viola

Józsa Tibor
viola

Ujvári József
viola

Lóránt Ernő
cello

Duthai Elemér
cello

Kubat Wenzel
contra bass

Todita Frideric
flaut

Juduc Jón
contra bass

Kochor Wladaw
cello

Kubat Jón
tromba

Mitrocs Jón
flaut

Krauss Franz
klarinett

Gombos Károly
flaut

Kerekes Ernő
poson

Neumann Herman
corn

Priester Friedrich
klarinett

Pöll Ferenc
poson

Lassel Michael
klarinett

Belencsik Jón
corn

Blaga Jón
corn

Dvorak Vencel
kontra-bass

Keller Farkas
oboi

Tomcsa János
fogott

Gáspár Jón
trompeta

Paulisz Elemér
szongora

Dömény József
dob

Vörösi Aladár
szongora

Prezmoló

az:

Brassói Munkás Testvér Egyesület

az:

Encián és Turista Egyesület
működéséről.

1919 – 1948

"Nemo sine in corpore sano."

Teret de seamă
de asupra activității al;

Sportul Muncitoresc Brassov
-1919-1940-
și el lui

"União" Sociedade de Turismo e Sky. Brassov
-1931-1948-

Árszámoló és

Brassov Munkás Testgyűző Egyesület
-1919-1940-
és az

"União" és Turista Egyesület Brassó
-1931-1948-
működéséről.

Írta: Kerekes Mór.

Életpálya sró.

Az emberek foglalkozásán, életvitésén kívül, álló szabad idő-
jében végző, egyénileg, vagy csoportban részen játékszerűen üző testmozgá-
sot, mely egyben szórakozást is jelent számára, torna - testedzés, körírtató
nyakán úgymond: „sport” sróval jelöli meg, a kultúr világ.

A sport sró eredet, eredete is jelentős, meghatározóan érdekes;
„játék - mulatás”. A sport sró mai értelemben, valószínűleg a testedzéssel ös-
szefüggő mozgásokat, játékokat, versengést fejezi ki kihangsúlyozottan, am-
nyiben azok valamelyiket nem életvitésből, megélhetésből gyakorolja, mes-
teriségükön üzi valaki, illetve egy közösség.

Stílusok ellenére nagyon társas, a sport sróval jelölik meg,
a testedzéssel egyetemben semmilyen összefüggésben nem álló; cellozase-
tot, motor-kerekpár, autó-gyorsasági versenyeket valamint még számos
nyugtató bemutatást, pihenési, díjazással járó rendezvényt. Holott sport
előtt kimondottan, azok a mozgásokat értjük, melyeknek gyakorlata kifej-
tésére testi erőt veszünk, így a rendezés, gyakorlása kihatással van
egészségi állapotunkra, azt kezelve, befolyásolja.

Az újabb orvostudományok megállapításai szerint például a furdóság-
irás, melyet, akár testi, vagy szellemi tevékenítő munka követelménye, már
egy rövidke szabad leugrón való mozgás követésében érhetően jelöl-
dik, elmélet. Újabb megállapítás, hogy leugrón is mozgás nélkül nincsen
élet. Életet pedig az ember csak erővel, telője örömteljesnek, elfogadha-
tónak, könnyűben, önmaga, egészséges. Aki tehát, egészséges, ahány a rö-
videbbre - hosszabbra szabad életét, leélni, az mozgáson mentül többet, a
szabad, tiszta, leugrón és végezen naponta legalább 10 percet, egyen-
súly - hajló, tornagyakorlatokat, ahány az orvostudomány.

És hivatal is könnyen véghez vihető tornák közül elismerten első hely-
en, a „Fűd torna” vezet.

A fűd tornák ugyanis már mintegy két évszázaddal ezelőtt rejtőtek, hogy
azok az egyszerű természet, nem nagy erőfeszítést igénylő, és hivatal is
lebonyolítható, levezethető tornagyakorlatok, melyek összehajlításuknál
fogva, nem csak a kar és láb izmokat erősítik, hanem a nemesebb belső

Kerekes József emlékiratának fedőlapja

Az emlékirat németországi kiadásának a borítólapja

Motto:

Szeresd a muzsikát
ápold a kulturát,
Zene mellett van csak
békés boldogság.
Kedveld a muzsikát
kövesd a nimbuszát,
Zene mellett épül fel
a barátság.

Ézt a feligét írtam és ze-
nisítettem meg, a kis öt
tagú Házi zenekarunk
részére, amelyet minden
házi hangversenyünk al-
kalmával eljársunk.

Az első magyar szer-
vezett zenekar megalá-
kulása és annak ki-
alakulása és fejlődése
Brassóban.

Kerekes József emléke-
irata.

ELŐDÖK KORTÁRSÁK

Kerekes Mór

Cselekvésekben és tettekben gazdag, megvalósításával tanulságos a két évvel ezelőtt elhunyt Kerekes Mór, a brassói magyar nyelvű munkásművelődési társaság szervezője.

Kerekes Mór 1896. november 15-én született kilencgyermekes munkáscsaládban. Az elemi és a reálközépiskola tanulói között mindenkor a tiszta jeles diákok közé tartozott. Nyaranta pedig építkezéseknél dolgozott, hogy ősszel új ruhában mehessen iskolába. Tanórai úgy vélték, hogy a jeles tanuló kiváló francia nyelvoktató lesz, de Kerekes Mór elűzte a négy középiskolai osztály elvégzése után másképpen alakult.

Másképpen, mert 1911-ben, 15 éves korában, a Schiel gépgyárba

került, esztorgályosnökként. Szokatlan volt ez környezetének, mert az idő tájt, 10–12 éves korban, 2–3 elemi osztály elvégzése után kerültek a gyárakba a fiatalok tanoncoknak. Így kora és iskolai végzettsége révén már kezdeti inasárságot vezetőjének számított. Természetes volt tehát, hogy amikor 1912-ben a Schiel gyárban is megalakult a Szocialista Ifjúsági Szervezet, a fiatalok öt választották elnöküké, egyúttal bizalmijukká. Kerekes Mór munkásművelődési, haladó politikai látásmódját az otthoni szűk viszonyok s a munkahelyen napról napra tapasztalt társadalmi igazságtalanságok alakították. Ugyanakkor előadássorozatot hallgatott az osztályharcról, a történelmi materializmusról, a szocializmusról, a marxizmus gazdasági elmélet kérdéseiről. Mindez oda vezetett, hogy alig 17 esztendőskorában a gyár dolgozó sztrájkjának egyik szervezője legyen.

Tizenhét esztendőskor volt, amikor az első világháború idején elvitték katonának. Az orosz, majd az olasz frontra vezényelték, ahonnan sebesülten került haza. Ezután a gyári ágyúgyárba vezényelték, ahol cselekvően részt vett a munkásmozgalomban. A háború befejeztével haza jött, de sok zaklatásban volt része a reakciós hatóságok ré-

szeről. Amikor megalakult az Előre, amely később Világosság címen jelent meg, a munkásművelődési bizottságának elnöki tisztjével bízták meg.

Biztosítani kellett a lap megjelenésének anyagi alapját, amelyet főleg működő előadások bevételeiből biztosítottak. Ezzel megkezdődött Kerekes Mór legfőbb életcélja, amely élete végéig jellemzte: a munkásművelődés fejlesztése, s nem öncélból, hanem a munkásság érdekeit szolgálva.

Részt vállalt a munkásmozgalomban is. Az 1922. június 30-án tartott történelmi gyűlés szervezésében való részvételéért egyévi börtönbüntetésre ítélték, aminek letöltésétől csak egy közbejött általános amnesztia mentette meg. Időközben betiltották a Világosság című napilap megjelenését is.

Kerekes Mór lelkesedését mindez nem törte le. Sőt, meghatározó munkatársával hozzáfogott és 1925 januárjában megalakították Brassóban a Török-vés munkásdalárdát. Az új egyület rövidesen megkapta jogi személyiségének elismerését és megkezdődhetett az a rendkívül jelentős több évtizedes kulturmunka, melynek állandó lelke, vezetője éppen alapítója lett. 1930-ban, jóllehet tetőzött a gazdasági válság, sok munkás hónapokra munkanélkülivé vált,

de önkéntes hozzájárulással és gyűjtéssel alapot szereztek és a dalgyűjtés részére ingatlanokat vásároltak a bolonyai Malom utcában, s megteremtették az émeletes Munkásotthon. Ez a hely lett a brassói munkásművelődési társaság egyik fellelője, ahol sok száz dolgozó második otthonaként naponta megfordult. Ott próbált a Török-vés átlag 120 dalosa, ott készült előadásokra a nagy színjátszó csoport, ott alakult és gyakorolt a dalgyűjtő nagy zenekara, kamarakórusa, és ott létesült később az első brassói dzsesszzenekar. Magánénekeseket fedeztek fel és képezték ki, táncsoprotokat fejlesztettek itt magukat, és készült mindenkor Kerekes elnök-főnöke szorgalmas vezetésevel a kultúrcsoport. De támogatták a munkanélküliek segélyezését, a bérharcolókat, a munkások jogi tanácsokat nyújtottak. Így érthető, hogy a Török-vés munkásművelődésben nemzetiségre való tekintet nélkül mindenki jól érezte magát. Vasárnaponként műsoros házi estélyeket tartottak. Ezeken jól felkészült művészgyűjtések léptek a nagy nyilvánosság elé, dalosversenyeket, népszínmű-, színmű-, vígjáték-, tragédia-, operett-, sőt még opera-előadásokat is rendeztek. Teljesítményük mindenkor a működőképes által elérhető legmagasabb fokig emelkedett, s egy időben gyakran versenyigénybe szereplésüket tömegjelenetekhez, karénekekhez, szobadteri előadásokhoz a Gó László vezetésével itt vendégszereplő kolozsvári színtársulat is. Egy utólag elkészített statisztika szerint a Török-vés, 1948-ban bekövetkezett megszűnésig,

145 egész estét betöltő színdarab-előadást, 260 vasárnapi műsoros estélyt, 95 hangversenyt és más nagy tömegmozgató megnyilatkozást, azaz mintegy 100 rendezvényt szervezett. Brassóban sem azelőtt, sem azután egyetlen kultúrcsoport sem tudta ezt a teljesítményt elérni.

Mindezt pedig Brassóban Kerekes Mórnak köszönhetjük, a-

ki szerénységből még rendezői tisztjét sem volt hajlandó a színpadon feltüntetni.

Nyugalomba vonulása után emlékeinek rendezgetése töltötte ki Kerekes Mór minden idejét. Sokat írt, olvasott és eljárt olyan helyekre (például a szabadegetemre), ahol még idős korában is tanulhatott. Alexander Bernáttal vallotta:

„Esmékért lelkesedni, az emberiségért küzdeni, örök elpusztíthatatlan értéke a nemes léleknek. A nemes lélek tragikuma pedig az, hogy bár elbukik, de büszkesége, hogy nemes küzdelemben bukott el...” 1977. április 8-án hunyt el. Méltó tisztelettel emlékezünk rá.

SZABÓ SAMUEL

100 rendezvényt szervezett. Brassóban sem azelőtt, sem azután egyetlen kultúrcsoport sem tudta ezt a teljesítményt elérni.

dezték. Teljesítményük mindenkor a működőképes által elérhető legmagasabb fokig emelkedett.

Forrásmunkák

- Kerekes Mór kéziratai
  - Beszámoló Brassó nemzetközi munkásmozgalma általános zenei életéről 1919 – 1948
  - Beszámoló a Brassói Munkás Testdóz Egyesület és az Encián Sí és Turista Egyesület működéséről 1919 – 1948
  - Brassó nemzetközi osztályharcos munkásmozgalma erejéből életrehívott irodalom – sajtó tevékenységekről 1919 - 1948
  - Brassó nemzetközi osztályharcos munkásmozgalma kialakulása – krónikája
- Kerekes József kéziratai
  - Megemlékezés dióhéjban a brassói Magyar zeneéletről 1927-től
Kiadva német nyelven Németországban
Josef Kerekes: Die ungarische Musikszene in Kronstadt ab 1927; epubli GmbH 2016
ISBN-10 : 3737594228 ISBN-13 : 978-3737594226
  - A brassói házi zenei kör fennállásának 50 éves évfordulója
- Apáthy Géza: Születésnap; Művelődés, 1971. 9. Sz
- Szabó Sámuel: Elődök / Kortársak – Lengyel László Béla a dallamok mestere; Brassói Lapok 1979 január 6, 1. Sz
- Szabó Sámuel: Elődök / Kortársak – Kerekes Mór; Brassói Lapok 1979
- Benkő András: Brassói Magyar Dalárda; Művelődés, 1992. 2. sz.